

Όπως κάθε χρόνο η Ελλάδα γιορτάζει αύριο, 28 του Οκτώβρη, την είσοδό της στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και η Κύπρος, πειθήνια συνεορτάζει ως εάν μπήκε και αυτή στον πόλεμο. Δεν γνωρίζω καμμιά άλλη χώρα που να γιορτάζει την αρχή ενός πολέμου αντί τη λήξη του. Η 9η του Μάη, ως επέτειος της λήξης του πολέμου με τη συνθηκολόγηση της Γερμανίας (1945) και μέρα νίκης των λαών ενάντια στο φασισμό και το ναζισμό τιμάται κυρίως από την αριστερά. Η 12η του Οκτώβρη, επέτειος της απελευθέρωσης της Αθήνας (1944) και επίσημη λήξη της κατοχικής περιόδου, περνά σχετικά απαρατήρητη.

Σήμερα στα σχολεία, και όχι μόνο, της Κύπρου εξακολουθούν να μιλούν για το ΟΧΙ του Μεταξά. Στο νέο βιβλίο της ΣΤ' Δημοτικού της Ελλάδας, οι εξορίες και τα βασανιστήρια στη μεταξική δικτατορία στρογγυλοποιούνται με τη φράση «άσκησε διώξεις εναντίον των πολιτικών του αντιπάλων». Είναι άγνοια, είναι αφέλεια ή είναι κάτι πολύ χειρότερο και επικίνδυνο εντασσόμενο μέσα στον επιχειρούμενο από χρόνια εξωραϊσμό του φασισμού και του ίδιου του Μεταξά, υπό τον μανδύα του υποτιθέμενου ηρωικού του ΟΧΙ;

Θα επιχειρήσω μια αναδρομή στα χρόνια της Μεταξικής Δικτατορίας. Πρόκειται για ένα τεράστιο θέμα, για το οποίο γράφτηκαν χιλιάδες σελίδες. Γιαυτό και η λέξη "επιχειρήσω". Θα επιχειρήσω επίσης μια αναδρομή στα γεγονότα που οδήγησαν στη γέννησή της γιατί είναι κοινός τόπος ότι κανένα ιστορικό γεγονός δεν αρχίζει τη στιγμή που εμφανίζεται. Κυρίως όμως, διότι αναδεικνύει την απουσία συνειδητοποίησης των κινδύνων που επέρχονταν και είναι, ως εκ τούτου, διδακτική για το σήμερα, όπου επίσης, ενώ από μερικά χρόνια κρούεται ο κώδωνας του κινδύνου, υπάρχει ανοχή και εφησυχασμός. Θα κάνω επίσης μια σύντομη αναφορά στη "μαύρη" κληρονομιά της μεταξικής δικτατορίας.

ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΠΟΥ ΓΕΝΝΗΣΑΝ ΤΗΝ 4^η ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Ο Εθνικός Διχασμός (1915-1917) ήταν σειρά από εμφύλιες διαμάχες ως προς τη συμμετοχή της Ελλάδας στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο (1914-1918). Από τη μία ο πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος με το κόμμα των Φιλελευθέρων πίστευε πως η Ελλάδα θα έπρεπε να συμμαχήσει με τους Συμμάχους της Αντάντ. Από την άλλη ο Βασιλιάς Κωνσταντίνος Α' και το φιλομοναρχικό

Κόμμα Εθνικοφρόνων πρόκρινε την «ευμενή ουδετερότητα» προς την Αντάντ. Η μικρασιατική εκστρατεία και η εξ αυτής μικρασιατική καταστροφή επέτειναν το διχασμό, προκαλώντας ένα εξαιρετικά βαθύ χάσμα στην ελληνική κοινωνία, το οποίο άγγιξε για πρώτη φορά και το στράτευμα, και στρώνοντας τον δρόμο για απανωτές και εναλλασσόμενες δικτατορίες στα χρόνια του μεσοπολέμου: συνολικά, τον 20ό αιώνα έγιναν στην Ελλάδα 19 στρατιωτικά κινήματα και πραξικοπήματα.

Με την Μικρασιατική καταστροφή, οι πρόσφυγες, διωγμένοι από τους Τούρκους ως Έλληνες, φτάνουν στην Ελλάδα ως "τουρκόσποροι". Οι εξαθλιωμένες προσφυγικές μάζες αποτέλεσαν μια μεγάλη κοινωνική βάση διαμόρφωσης ενός προλεταριάτου. Οι εργαζόμενοι της πόλης και του χωριού, εξουθενωμένοι και από τη στυγνή αντιλαϊκή πολιτική όλων των κυβερνήσεων της 10ετίας του '20, και από την οικονομική κρίση του '29-'33, οργανώνονται και ξεσηκώνονται. Το ΚΚΕ είναι ο πρωταγωνιστής αυτού του αγώνα. Όλα τα άλλα κόμματα στήριζαν και κάλυπταν την ασύδοτη δράση του κεφαλαίου.

Το σκηνικό επηρεάζεται και από την άνοδο πλείστων εθνικοσοσιαλιστικών κινήματων και καθεστώτων στην Ευρώπη. Η εποχή του μεσοπολέμου προσφέρεται για την επικράτηση ακραίων εθνικών ιδεολογιών υπό το πρόσχημα της εθνικής συντήρησης και ενότητας.

<u>Ουγγαρία</u>	1920 - 1944	<u>Ναύαρχος Horthy</u>
<u>Βουλγαρία</u>	8/9.6.1923 - 1944	<u>Αλεξάντρ Τσάνκωφ - Βασιλιάς Μπόρις Γ'</u>
<u>Ιταλία</u>	28.10.1922 - 1943	<u>Μπενίτο Μουσολίνι</u>
<u>Γερμανία</u>	30.1.1933 - 1945	<u>Αδόλφος Χίτλερ</u>
<u>Αυστρία</u>	1933 -1934	<u>Ενγκελμπερτ Ντόλφους</u>
<u>Ισπανία</u>	23.9.1923 - 20.1.1930	<u>Στρατηγός Πρίμο ντε Ριβέρα</u>
	1936 - 1975	<u>Στρατηγός Φράνκο</u>
<u>Πορτογαλία</u>	1926	<u>Στρατηγός Gomes da Costa</u>
	1932-1975	<u>Antonio Salazar de Oliveira</u>
<u>Ελλάδα</u>	4.8.1936 - 1941	<u>Στρατηγός Ιωάννης Μεταξάς</u>

Το «Ιδιώνυμο»

Το «Ιδιώνυμο» (ειδικό) αδίκημα εισήχθηκε στον νόμο Ν.4229, 24 Ιουλίου 1929, μετά από πρόταση της κυβέρνησης Βενιζέλου. Τίτλος: "Περί των μέτρων ασφαλείας του κοινωνικού καθεστώτος και προστασίας των ελευθεριών των πολιτών".

Έκτοτε, ο όρος απέκτησε πολιτική σημασία που ποινικοποιούσε, μέχρι το 1974, τις "ανατρεπτικές" ιδέες, και "νομιμοποιούσε" τη δίωξη κομμουνιστών, αναρχικών και όλων των αντιστεκόμενων στα εκάστοτε καθεστώτα, όπως και την καταστολή των συνδικαλιστικών κινητοποιήσεων. Προέβλεπε ποινή φυλάκισης τουλάχιστον 6 μηνών (ή και εκτοπισμό μέχρι 2 ετών) για όποιον "επιδιώκει την εφαρμογήν ιδεών έχουσών ως έκδηλον σκοπόν την διά βιαίων μέσων άνατροπήν τοῦ κρατούντος κοινωνικοῦ συστήματος ἢ τήν απόσπασιν μέρους ἐκ τοῦ ὅλου τῆς ἐπικρατείας, ἢ ἐνεργεῖ ὑπὲρ αὐτῶν προσηλυτισμόν".

Ήταν το πρώτο νομοθετικό μέτρο κατά του ΚΚΕ και εγκαινίασε σειρά από έκτακτα μέτρα που θα θεσπισθούν και αργότερα από τις νεότερες κυβερνήσεις κατά της Αριστεράς.

Οι Αλ. Παπαναστασίου και Γ. Καφαντάρης είχαν αντιδράσει έντονα κατά την ψήφιση του ιδιωνύμου. Αξιοσημείωτη ήταν η απόρριψη από το Βενιζέλο της πρότασης του Παπαναστασίου να διώκονται με το «ιδιώνυμο» όχι μόνο οι κομμουνιστές αλλά και οι φασίστες.

Σύμφωνα με το νόμο, η απεργία δεν αναγνωριζόταν ως μέσο προβολής πολιτικών αιτημάτων, η διαδήλωση θεωρείτο διασάλευση της κοινωνικής γαλήνης και ο συνδικαλισμός μετατράπηκε σε "ιδιώνυμο" αδίκημα. Με την επίκληση του "ιδιωνύμου" διαλύθηκαν οι περισσότερες εργατικές οργανώσεις προς τα τέλη του έτους 1930.

Στις 15 Σεπτεμβρίου 1936 η κυβέρνηση Μεταξά τον αντικατάστησε με τον Α.Ν. 117 «*Περί μέτρων προς καταπολέμησην του κομμουνισμού και των εκ τούτου συνεπειών*», με τον οποίο εντατικοποιείτο ο έλεγχος των πολιτικών φρονημάτων, και θεσπίζονταν οι "δηλώσεις μετανοίας". Στις 10 Φεβρουαρίου 1938, νέα πρόσθετη νομοθετική πράξη, «*Περί μέτρων ασφαλείας του κοινωνικού καθεστώτος και προστασίας των πολιτών*», θέσπισε αυστηρότερες διατάξεις και σκληρότερους όρους εγκλεισμού των αριστερών πολιτικών αντιπάλων της εξουσίας.

Το 1947 ψηφίσθηκε ο νόμος 509/1947, σύμφωνα με τον οποίο το αδίκημα της ανατροπής του πολιτεύματος και του προσηλυτισμού υπήχθη στη δικαιοδοσία των στρατοδικείων, τα οποία είχε επαναφέρει σε λειτουργία διαρκείας, παρά το ότι ο πόλεμος είχε τελειώσει, ο Αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός λίγους μήνες προτού παραδώσει την εξουσία. Ο νόμος προέβλεπε την ποινή των ισοβίων ως ελάχιστη, αλλά και την ποινή του θανάτου για τους αρχηγούς/καθοδηγητές.

45 χρόνια μετά την επιβολή στο λαό του «Ιδιωνύμου» του Βενιζέλου, το τελευταίο του απότοκο, ο νόμος του 1947, καταργήθηκε στις 23 Σεπτεμβρίου του 1974 από την Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας (24 Ιουλίου – 21 Νοεμβρίου) με το άρθρο 3 του Ν.Δ. 59 «*Περί συστάσεως και επαναλειτουργίας πολιτικών κομμάτων*», το οποίο άρθρο σήμαινε και τη νομιμοποίηση του ΚΚΕ.

Στις 7 Νοεμβρίου 1981, η πρώτη κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, ούτε ένα μήνα από την ανάληψη της διακυβέρνησης, καταργεί τις «γιορτές μίσους» για τα Δεκεμβριανά και τον εμφύλιο πόλεμο. Στις 30 του Απρίλη του 1982, ο ίδιος ο Ανδρέας Παπανδρέου με την ιδιότητα του υπουργού Εθνικής Άμυνας εισηγείται στη Βουλή το νομοσχέδιο για την αναγνώριση της Εθνικής Αντίστασης των χρόνων της Κατοχής. Στις 23 Αυγούστου 1982 η Βουλή των Ελλήνων εγκρίνει το νομοσχέδιο σε νόμο (Ν. 1285/1982). Ο Αντρέας Παπανδρέου αρχίζει την ομιλία του ως εξής: "*Η κυβέρνηση της Ελλάδας επιτελεί σήμερα με ευλάβεια το καθήκον της. Εγώ, ως Έλληνας, σήμερα αισθάνομαι περήφανος*".

Επιστρέφουμε στη χρονολογική σειρά των γεγονότων.

Με την εφαρμογή του ιδιωνύμου, ξεσπά βία και τρομοκρατία: Την περίοδο 1929 - 1933 επί κυβερνήσεως Ελ. Βενιζέλου δολοφονούνται 27 εργάτες και αγρότες στις διάφορες κινητοποιήσεις, 13.000 συλλαμβάνονται. 2.400 καταδικάζονται σε πολύχρονες φυλακίσεις και εξορίες. Την περίοδο 1933-1935, επί Τσαλδάρη, Δολοφονούνται 10 εργάτες και αγρότες και 350 τραυματίζονται. Χιλιάδες συλλαμβάνονται και 785 καταδικάζονται σε πολύχρονες φυλακίσεις και εξορίες. Απαγορεύτηκαν 160 συγκεντρώσεις και 128 διαλύθηκαν με τη βία. Εγιναν πάνω από 138 επιδρομές σε γραφεία σωματείων και σε τυπογραφεία.

Το απεργιακό κίνημα και ο διορισμός Μεταξά με την ανοχή των αστικών κομμάτων

Το 1935 το το απεργιακό κίνημα φουντώνει, με παλλαϊκά συλλαλητήρια και γενικές απεργίες σε όλη την Ελλάδα, με δεκάδες χιλιάδες απεργούς εργάτες, που φτάνουν ακόμη και σε ανοιχτή σύγκρουση με τους εργοδότες και την αστυνομία. Η κυβέρνηση Τσαλδάρη, θορυβημένη, κήρυξε στρατιωτικό νόμο και κινητοποίησε πολεμικά πλοία και σμήνος βομβαρδιστικών αεροπλάνων, με αποτέλεσμα να σηκωθεί θύελλα αντιδράσεων. Οι εκλογές, οι οποίες είχαν προκηρυχθεί για τον Απρίλη, έγιναν τελικά στις 9 Ιούνη, με το Λαϊκό Κόμμα (το μεγάλο δεξιό αντιβενιζελικό κόμμα) να τάσσεται υπέρ της επιστροφής του βασιλιά και να προκηρύσσει δημοψήφισμα για τις 3 Νοέμβρη 1935. Στις 10 Οκτώβρη οι Κονδύλης – Παπάγος ανέτρεψαν την κυβέρνηση Τσαλδάρη και σχημάτισαν κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον Κονδύλη. Έγιναν εκλογές βίας και νοθείας, αλλά και δημοψήφισμα που ενέκρινε την παλινόρθωση της βασιλείας. Στις 25 Νοέμβρη 1935 επανήλθε ο Γεώργιος ο Β΄, ο οποίος έκανε δεκτή την παραίτηση Κονδύλη και διόρισε νέα κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον καθηγητή Δεμερτζή.

Μετά το πραξικόπημα Κονδύλης – Παπάγου είχε ακολουθήσει κύμα συλλήψεων και εκτοπίσεων σε όλη την Ελλάδα. Η κυβέρνηση Δεμερτζή δίνει αμνηστία στους στρατιωτικούς κινηματίες του πραξικοπήματος Βενιζέλου – Πλαστήρα, όχι, όμως, και στους πολιτικούς κρατούμενους και εξόριστους και στη συνέχεια διαλύει τη Βουλή και προκηρύσσει εκλογές για τις 26 Γενάρη 1936.

Η βενιζελική παράταξη, που κατέβηκε στις εκλογές με 5 διαφορετικά κόμματα με κύριο το Κόμμα των Φιλελευθέρων (το κόμμα του Βενιζέλου) εξέλεξε 142 βουλευτές και τα αντιβενιζελικά κόμματα με κύριο το Λαϊκό Κόμμα 143. Το Παλλαϊκό Μέτωπο, πολιτικός εκλογικός σχηματισμός που είχε συγκροτήσει το ΚΚΕ με το Αγροτικό Κόμμα Ελλάδας, εξέλεξε 15 βουλευτές.

Και τα δύο μεγάλα κόμματα προσπάθησαν μυστικά να προσεγγίσουν το Παλλαϊκό Μέτωπο για να στηρίξει μια κυβέρνηση που θα σχημάτιζαν είτε με ψήφο εμπιστοσύνης είτε με ψήφο ανοχής. Οι διαπραγματεύσεις τελεσφόρησαν μεταξύ του κόμματος των Φιλελευθέρων και του Παλλαϊκού Μετώπου και έτσι υπογράφηκε στις 19 Φεβρουαρίου 1936 μυστικό σύμφωνο που ονομάστηκε "Σύμφωνο Σοφούλη-Σκλάβαινα" από τα επίθετα των επικεφαλής των διαπραγματεύσεων.

Η Κοινοβουλευτική Ομάδα του Παλλαϊκού Μετώπου, με βάση το Σύμφωνο αυτό, αναλάμβανε την υποχρέωση να υποστηρίξει τον υποψήφιο του κόμματος των Φιλελευθέρων ως πρόεδρο της Βουλής και να δώσει ψήφο ανοχής στην κυβέρνηση που θα σχηματιζόταν από το κόμμα των Φιλελευθέρων. Το κόμμα των Φιλελευθέρων αναλάμβανε την υποχρέωση να ικανοποιήσει σε καθορισμένες προθεσμίες, συγκεκριμένα αιτήματα: την κατάργηση του Ιδιωνύμου, την παροχή γενικής αμνηστίας σε όλους τους πολιτικούς καταδίκους, εξορίστους, καταδικασμένους, την καθιέρωση της απλής αναλογικής, την καταπολέμηση των δικτατορικών και φασιστικών τάσεων.

Το Παλλαϊκό Μέτωπο όντως τήρησε τη συμφωνία εκλέγοντας τον Σοφούλη πρόεδρο της βουλής στις 6 Μαρτίου του 1936, εκλογή που προκάλεσε μεγάλες αντιδράσεις. Ο στρατηγός Παπάγος, ως υπουργός Στρατιωτικών, ανακοίνωσε στον βασιλιά την απόφαση των στρατιωτικών ηγετών να μη μείνει ο στρατός αδιάφορος, εάν σχηματιζόταν κυβέρνηση με

ψήφους των κομμουνιστών. Το κόμμα των Φιλελευθέρων, κάτω και από πιέσεις των ταξικών συμφερόντων που υπηρετούσε ο χώρος του, δεν τήρησε τις υποχρεώσεις του με αποτέλεσμα το ΚΚΕ να φέρει στο φως της δημοσιότητας το σύμφωνο, να προκληθούν μεγάλες αντιδράσεις και να μην σχηματιστεί η κυβέρνηση των Φιλελευθέρων. Παρέμεινε έτσι υπηρεσιακός πρωθυπουργός ο Δεμερτζής.

Ο βασιλιάς Γεώργιος ο Β', χωρίς την παραμικρή αντίσταση από τα αστικά κόμματα, διόρισε τον Ιωάννη Μεταξά στη θέση του υπουργού των Στρατιωτικών.

Στις 13 Απριλίου 1936 πέθανε από ανακοπή καρδιάς ο Δεμερτζής και ο βασιλιάς ανέθεσε στον Ιωάννη Μεταξά την εντολή σχηματισμού κυβέρνησης, η οποία στις 27 Απριλίου εξασφάλισε ψήφο εμπιστοσύνης από τη Βουλή με 241 ψήφους υπέρ, 4 αποχές και 16 κατά.

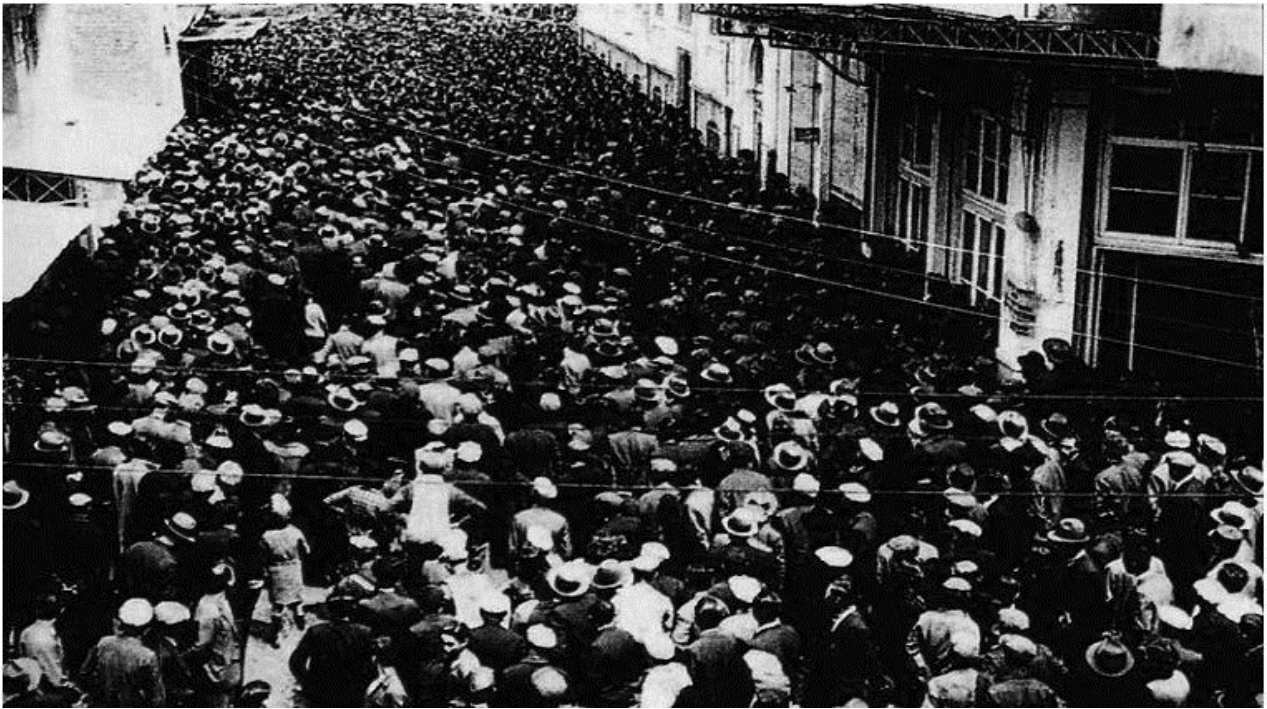
Να σημειώσουμε ότι ο Μεταξάς, επικεφαλής του Κόμματος Ελευθεροφρόνων, το οποίο στις εκλογές του Ιανουαρίου 1936 είχε πάρει μόλις 3,94% και 7 έδρες, είχε ανοιχτά υποστηρίξει την επιβολή ενός αντιδημοκρατικού καθεστώτος στην Ελλάδα.

Τρεις μέρες αργότερα, στις 30 Απριλίου, η Βουλή αποφάσισε τη διακοπή των εργασιών της μέχρι το τέλος Σεπτεμβρίου, δίνοντας στον μετέπειτα δικτάτορα και στην κυβέρνησή του ημιδικτατορικές εξουσίες.

Στους πρώτους μήνες του '36, το απεργιακό κίνημα της εργατικής τάξης, αλλά και των μεσαίων στρωμάτων σημείωσε πρωτοφανή άνοδο σε όλη την Ελλάδα. Απήργησαν πάνω από 200 χιλιάδες εργάτες, οι αγρότες μιας σειράς επαρχιών συγκροτούσαν συλλαλητήρια, ενώ και επαγγελματίες των πόλεων κατέβαιναν σε απεργίες. Σ' αυτές τις παλλαϊκές κινητοποιήσεις, το «παρών» έδωσε και η σπουδάζουσα νεολαία. Ολόκληρο το πρώτο δεκαήμερο του Μάρτη, οι φοιτητές των πανεπιστημίων και όλων των άλλων σχολών βρίσκονταν σε απεργία, απαιτώντας πανεπιστημιακές και γενικότερα δημοκρατικές ελευθερίες. Απέναντι σε αυτές οι κατασταλτικοί μηχανισμοί του κράτους: συλλήψεις, φυλακίσεις, εξορισμοί, τραυματισμοί, δολοφονίες, βασανισμοί, απαγορεύσεις συνεδρίων και συγκεντρώσεων, διαλύσεις σωματείων.

Και φτάνουμε στην απεργία των καπνεργατών, που αρχίζει στις 29 του Απριλίου του 1936 στη Θεσσαλονίκη. Πολύ γρήγορα, η απεργία επεκτείνεται και στην υπόλοιπη Ελλάδα: Καπνεργάτες σε πολλές πόλεις, και σε συμπαράσταση οι κλωστοϋφαντουργοί, οι χαρτεργάτες, οι τσαγκαράδες και άλλα σωματεία. Η κυβέρνηση Μεταξά ακολούθησε παρελκυστική τακτική από την πρώτη μέρα: Στους καπνεργάτες έλεγε ότι τα αιτήματά τους γρήγορα θα ικανοποιηθούν και από τους καπνεμπόρους ζητούσε να είναι αδιάλλακτοι.

Στις 8 Μάη, λίγο πριν από το μεσημέρι, εφτά χιλιάδες απεργοί της Θεσσαλονίκης κατευθύνθηκαν προς τη Γενική Διοίκηση Βορείου Ελλάδος για να απαιτήσουν την άμεση επίλυση των αιτημάτων τους. Δυνάμεις έφιππης και πεζής χωροφυλακής προσπάθησαν να τους σταματήσουν, χωρίς όμως να το πετύχουν. Τότε άρχισαν να πυροβολούν κατά του άοπλου πλήθους, που ύστερα από το πρώτο σοκ ανασύνταξε τις δυνάμεις του κι άρχισε να στήνει οδοφράγματα. Την ίδια ώρα, άλλη διαδήλωση από τρεις χιλιάδες περίπου εργάτες, που κατευθυνόταν επίσης προς το Διοικητήριο, δέχτηκε κι αυτή επίθεση από τους χωροφύλακες. Οι εργάτες κατάφεραν να σπάσουν τις ζώνες των χωροφυλάκων και να ενωθούν με τους συναδέλφους τους στα οδοφράγματα.

9 του Μάη 1936: Εργάτες και λαός της Θεσσαλονίκης ξεχύθηκαν στους δρόμους υπερασπιζόμενοι τα δικαιώματά τους

Μέσα σε λίγη ώρα, τα νέα είχαν φτάσει σε κάθε σημείο της πόλης κι ο κόσμος κατέβαινε από τις συνοικίες προς το κέντρο για να βοηθήσει τους αγωνιζόμενους εργάτες. Οι αρχές τρομοκρατήθηκαν. Ο διοικητής της φρουράς Θεσσαλονίκης έδωσε διαταγή στο στρατό να χτυπήσει τους διαδηλωτές, αλλά οι φαντάροι δεν υπάκουσαν. Πολλοί εργάτες είχαν τραυματιστεί, αλλά η αγανάκτηση το λαού ήταν στο κατακόρυφο. Το βράδυ, πολλά σωματεία τη Θεσσαλονίκης (αυτοκινητιστές, λιμενεργάτες οικοδόμοι, τροchioδρομικοί κ.ά.) κήρυξαν απεργία. Την επομένη, 9 Μάη, η απεργία είχε γενικευτεί. Μαζί με τους εργάτες, κατέβηκαν σε απεργία διαμαρτυρίας και οι επαγγελματίες, οι βιοτέχνες και οι φοιτητές. Οι έμποροι και επαγγελματίαι έκλεισαν τα καταστήματά τους. Το σύνολο των απεργούντων έφτασε τις 25000. Έτσι οι χωροφύλακες από νωρίς το πρωί άρχισαν τις επιθέσεις εναντίων εργατικών συγκεντρώσεων. Η πρώτη σοβαρή σύγκρουση έγινε μεταξύ χωροφυλακής και απεργών αυτοκινητιστών στην οδό Εγνατίας.

Οι χωροφύλακες χτύπησαν στο ψαχνό και σε λίγο έπεσε ο πρώτος νεκρός απεργός, ο Τάσος Τούσης. 12 διαδηλωτές σκοτώνονται και περισσότεροι από 200 τραυματίζονται. Την ίδια ώρα, οι καμπάνες σε όλες τις συνοικίες κτυπούν συναγερμό, ο λαός ξεχύνεται στους δρόμους και κατηφορίζει προς το κέντρο. Πορείες με υψωμένες τις γροθιές ενώνονται με τους απεργούς, ενώ κόκκινα λάβαρα βαμμένα από το αίμα των δολοφονημένων εργατών ανεμίζουν.

Ο Γιάννης Ρίτσος βλέπει τη συγκλονιστική φωτογραφία της της μάνας του Τάσου, κλείνεται δύο μερόνυχτα στη σοφίτα του σπιτιού του, και εν μέσω αιμοπτύσεων ξεκινά να γράφει συγκλονισμένος τον «Επιτάφιο», μια σειρά από 14 θρηνητικά ποιήματα. Τα πρώτα τρία δημοσιεύονται στις 12 του μηνός στον «Ριζοσπάστη» και ολόκληρο το έργο κυκλοφορεί σύντομα από τον εκδοτικό οίκο της εφημερίδας σε 10.000 αντίτυπα – αριθμός-ρεκόρ για εκείνη την εποχή. Εξαντλούνται σχεδόν όλα. Τα τελευταία 200 θα καούν λίγο καιρό αργότερα μπροστά στους Στύλους του Ολυμπίου Διός μαζί με άλλα «ανατρεπτικά» βιβλία, κατ' επιταγή του δικτατορικού καθεστώσ που έχει επιβάλει ο Ιωάννης Μεταξάς από τις 4 Αυγούστου. Η οριστική μορφή της συλλογής του «Επιτάφιου», όπως

ονομάστηκε, θα εκδοθεί είκοσι χρόνια αργότερα, το 1956, περιλαμβάνοντας και επιπλέον έξι ποιήματα ως συνέχεια των προηγούμενων.

«Επιτάφιος», του Τάσου

Κυριακή 10 του Μάη 1936: Κηδεία των θυμάτων της 9^{ης} του Μάη που μετατράπηκε σε ακόμη μια εργατική αγωνιστική κινητοποίηση

Τα αιματηρά γεγονότα του Μάη δεν σταματούν τις απεργίες. Στις 13 Μάη 500.000 λαού, σε πανελλαδική απεργία, απαντούν στην τρομοκρατία του Μεταξά. Στις 2 Ιούνη του νέος ξεσηκωμός στο Βόλο με έναν νεκρό και πολλούς τραυματίες. Για τις 5 Αυγούστου προετοιμάζεται νέα πανελλαδική απεργία.

Τα γεγονότα αυτά θα μπορούσαν να αποτελέσουν την αρχή του τέλους της διακυβέρνησης του τόπου από τον Μεταξά, αν τα αστικά κόμματα ανταποκρίνονταν στις σχετικές εκκλήσεις του ΚΚΕ, το οποίο προειδοποιούσε ότι ο Μεταξάς στόχευε στην επιβολή ενός αυταρχικού καθεστώτος με φασιστικά στοιχεία.

4^η ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ – ΕΓΚΑΘΙΔΡΥΣΗ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ ΜΕΤΑΞΑ

Και όντως. Στις 4 Αυγούστου 1936 εγκαθιδρύθηκε στην Ελλάδα η δικτατορία του Μεταξά με τη συναίνεση και στήριξη του Γεωργίου Β', με πρόσχημα την "αποσόβηση του Κομμουνιστικού κινδύνου". Πολλά άρθρα του Συντάγματος αναστέλλονται, η ήδη ανενεργή Βουλή διαλύεται και κυρήσσεται επιστράτευση των εργαζομένων σε υπηρεσίες «δημοσίας ωφελείας». Το πρόσχημα ήταν η εξαγγελθείσα απεργία για τις 5 Αυγούστου. Σε συνεδρίαση του υπουργικού συμβουλίου, οι αστυνομικές και στρατιωτικές αρχές υποστήριξαν ότι υπήρχαν «υπεύθυνοι πληροφορία κατά τας οποίας η κηρυχθησομένη γενική απεργία θα μετεβάλλετο εις στασιαστικήν εκδήλωσιν με αντικειμενικόν σκοπόν την ανατροπήν του νόμιμου πολιτικού και κοινωνικού καθεστώτος της χώρας».

Οι περισσότεροι βουλευτές του Παλλαϊκού Μετώπου συλλαμβάνονται από τις πρώτες κιόλας μέρες της δικτατορίας. Ο Μεταξάς διευθύνει μία κυβέρνηση, στην οποία ο ίδιος κατέχει το χαρτοφυλάκιο έξι υπουργείων! Το καθεστώς έχει την ιδιομορφία της δικτατορίας που δεν επιβλήθηκε διά πραξικοπήματος. Στηρίζεται στον βασιλιά και στην παθητική αδράνεια των αστικών κομμάτων. Το κεφάλαιο στήριξε άμεσα τη δικτατορία και με τη συμμετοχή εκπροσώπων του, τραπεζικών στελεχών, βιομηχάνων και επιχειρηματιών, στις κυβερνήσεις της δικτατορίας.

Το ΚΚΕ υπήρξε ο βασικός αντίπαλος της 4ης Αυγούστου. Στις αρχές του 1937 συγκροτήθηκε το Αντιδικτατορικό Μέτωπο Νέων, στο οποίο συμμετείχαν οι νεολαίες των αστικών κομμάτων και η Ομοσπονδία Κομμουνιστικών Νεολαίων Ελλάδας (ΟΚΝΕ). Με ιδιαίτερη μανία η δικτατορική κυβέρνηση και τα κρατικά όργανα επιτέθηκαν στο ΚΚΕ και στην ΟΚΝΕ, με στόχο την πολιτική και ηθική τους εξόντωση. Η αστυνομία του καθεστώτος στράφηκε με σκληρότητα όχι μόνο κατά των κομμουνιστών αλλά και όλων των αντίπαλων πολιτικών. Τα πολιτικά κόμματα διαλύθηκαν, οι

πολιτικοί εξορίστηκαν ή περιορίστηκαν κατ' οίκον, τα εργατικά συνδικάτα διαλύθηκαν. Το εκπαιδευτικό σύστημα αλώνεται και τα παιδιά πλέον πρέπει να δίνουν όρκο ότι θα διαφυλάξουν την πίστη στον Θεό, στον Βασιλέα, στην Πατρίδα, στον διάδοχο, στον κυβερνήτη και στον Γενικό Επιθεωρητή.

Αμέσως μετά την επιβολή της, η δικτατορία προχώρησε στη θέσπιση αντικομμουνιστικού νομικού πλαισίου. Στις 12 Αυγούστου 1936, συγκροτήθηκε το υφυπουργείο της Δημόσιας Ασφάλειας. Δύο μέρες μετά, στη θέση του υφυπουργού διορίστηκε ο Κωνσταντίνος Μανιαδάκης, ο οποίος αποτέλεσε την «ψυχή» της αντικομμουνιστικής δράσης.

Μετά από περίπου ένα μήνα (18 Σεπτέμβρη) δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ο ΑΝ 117/1936 «Περί μέτρων προς καταπολέμησην του κομμουνισμού και των εκ τούτου συνεπειών». Τα πρώτα αντικομμουνιστικά νομοθετικά μέτρα συμπλήρωσε ο ΑΝ 375/1936 «Περί τιμωρίας των εγκλημάτων κατασκοπείας και των εγκληματικών ενεργειών των απειλουσών την εξωτερικήν ασφάλειαν της χώρας». Τα επόμενα χρόνια, ψηφίστηκαν επίσης ο ΑΝ 446/1937 «Περί Θεάτρων» με τον οποίο απαγορευόταν η «από σκηνης διδασκαλία θεατρικών έργων (...) αποβλέπουσιν εις τον προπαγανδισμόν των κομμουνιστικών ή άλλων ανατρεπτικών ιδεών» και ο ΑΝ 1075/1938 «Περί μέτρων ασφαλείας του Κοινωνικού καθεστώτος και προστασίας των πολιτών», ο οποίος ουσιαστικά «αναβάθμισε» το Ιδιώνυμο του Ελ. Βενιζέλου.

Η δικτατορία προχώρησε σε μαζικές συλλήψεις, φυλακίσεις και εκτοπίσεις σε ξερνήσια. Κατά την τετράχρονη μεταξική δικτατορία, χιλιάδες κομμουνιστές και κομμουνίστριες πέρασαν από τις φυλακές και τις εξορίες. Οι συλληφθέντες κομμουνιστές και άλλοι αγωνιστές υποβάλλονταν σε σκληρά βασανιστήρια με πρωτόγνωρες μεθόδους (ρετσινόλαδο, καυτερή πιπεριά, πάγο, φάλαγγα, ξερίζωμα νυχιών, πετάλωμα, ακόμα και ευνουχισμό - κάποιοι τα χαρακτηρίζουν *μεσαιωνικά μαρτύρια*) και πολλοί δολοφονούνταν - δήθεν αυτοκτονούσαν (τα ίδια θα γίνουν και επί της χουντικής εφταετίας). Επίσης, επικήρυξε στελέχη του Κόμματος.

Τόποι εξορίας με το μεγαλύτερο πλήθος κρατουμένων

Μακρόνησος: χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το 1947. Από το νησί πέρασαν περισσότεροι από 27.000 στρατιώτες που υπηρέτησαν εκεί θεωρούμενοι από το καθεστώς αντιφρονούντες και πάνω από 30.000 πολίτες.

Γυάρος (Γιούρα): χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το 1947 και λειτούργησε μέχρι το 1974 με μικρά διαστήματα παύσης λειτουργίας.

Άη Στράτης (Άγιος Ευστράτιος): τόπος εξορίας στο διάστημα 1928-1962. Πολλοί Έλληνες της διανόησης βρέθηκαν εξόριστοι στο νησί.

Ικαρία: τόπος εξορίας στο διάστημα 1947-1949, οπού εκτοπίστηκαν συνολικά 7283 άνθρωποι

Ανάφη: τόπος εξορίας από το 1923 και παρέμεινε μέχρι και την περίοδο της Απριλιανής δικτατορίας.

Ακροναυπλία: Αν και η μετατροπή των φυλακών σε στρατόπεδο συγκέντρωσης πολιτικών κρατουμένων και κομμουνιστών ξεκίνησε επίσημα το 1937 από τη δικτατορία του Μεταξά, υπάρχουν αναφορές ότι ήδη από το 1922 ξεκίνησαν να στέλνονται εκεί στελέχη του ΚΚΕ.

Ακρονaupλία

Δήλωση μετανοίας και Πιστοποιητικό Κοινωνικών Φρονημάτων

Ένα από τα βασικά μέσα που χρησιμοποίησε η 4η Αυγούστου ενάντια στο ΚΚΕ και την ΟΚΝΕ ήταν η «δήλωση μετανοίας», ο εξαναγκασμός δηλαδή των πολιτικών κρατουμένων να αποκηρύξουν ενυπόγραφα τις ιδέες και το Κόμμα τους. Οι δηλώσεις μετανοίας δημοσιεύονταν στον Τύπο. Χιλιάδες πέρασαν από φριχτά βασανιστήρια, προκειμένου να υπογράψουν δήλωση μετάνοιας. Αρκετοί δεν υποχώρησαν. Οι περισσότεροι δεν άντεξαν αλλά στην πλειονότητά τους ουδέποτε απαρνήθηκαν την ιδεολογία τους, δραστηριοποιήθηκαν αργότερα μέσα από τις γραμμές του ΕΑΜ, και πολλοί από αυτούς έδωσαν και τη ζωή τους. Το 1940, η δικτατορία ισχυριζόταν ότι 47.000 είχαν υπογράψει δηλώσεις μετάνοιας και, μάλιστα, πως απ' αυτούς μόλις τρεις «απεδείχθη ότι ανεμίχθησαν εκ νέου εις κομμουνιστικές κινήσεις». Ακόμα και από διόλου φιλικές προς το ΚΚΕ πηγές σημειώνεται ότι αυτός ο αριθμός δεν αντιστοιχούσε στην πραγματικότητα.

Παράλληλα, για να προληφθεί η «εισχώρησις κομμουνιστών» στις Δημόσιες Υπηρεσίες εφαρμόστηκε το Πιστοποιητικό Κοινωνικών Φρονημάτων για τους προς διορισμό υπάλληλους. Διαλύθηκαν επίσης οι δημοσιοϋπαλληλικές συνδικαλιστικές οργανώσεις, ενώ «ελήφθη νομοθετική πρόνοια όπως μη εγγράφονται οι δημόσιοι υπάλληλοι εις διαφόρους συλλόγους ή σωματεία άνευ εγκρίσεως διδομένης από μέρους του αρμοδίου Υπουργείου από κοινού μεθ' ημών» - το μεθ' ημών σημαίνει το υφυπουργείο Δημόσιας Ασφάλειας.

Η δικτατορία δημιούργησε και μια ψεύτικη διοίκηση του ΚΚΕ, τη λεγόμενη Προσωρινή Διοίκηση του, εξέδιδε και το δικό της πλαστό Ριζοσπάστη, και κατάφερε να συσπειρώσει στους κόλπους της αρκετά μέλη του ΚΚΕ με σκοπό να αδρανοποιήσει την πραγματική καθοδήγηση του κόμματος, τη λεγόμενη Παλιά Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ και να θέσει το ΚΚΕ υπό την καθοδήγηση του καθεστώτος. Μόλις στα τέλη του 1940 άρχισε να διαφαίνεται ότι η ΠΔ δεν ήταν αυτό που ισχυριζόταν, αλλά ασφαλίτικος μηχανισμός.

Ακολουθώντας τα φασιστικά και ναζιστικά «πρότυπα»

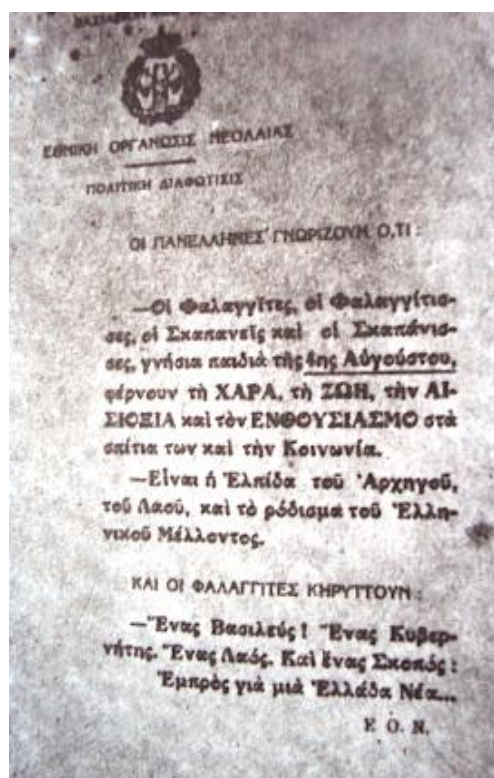
Ο Μεταξάς ακολούθησε το πρότυπο της φασιστικής Ιταλίας του Μουσολίνι, διαδίδοντας την ιδεολογία του «Γ' Ελληνικού Πολιτισμού», σύμφωνα με την οποία ο Μεταξάς και οι σύντροφοί του αποτελούσαν τους συνεχιστές του Αρχαίου (Α') και Βυζαντινού (Β') Πολιτισμού και είχαν ως στόχο την φυλετική ενότητα του έθνους καθώς και την διατήρηση των παραδόσεων.

Σε αντίθεση με τα υπόλοιπα φασιστικά καθεστώτα, που ανθούν αυτήν την εποχή στην Ευρώπη, ο Μεταξάς δεν διαθέτει ισχυρή λαϊκή βάση. Θα αποκτήσει, όμως, μία ισχυρή και εξαιρετικά δραστήρια νεολαία, που διαθέτει μάλιστα και το δικό της περιοδικό («Νεολαία»). Η ΕΟΝ (Εθνική Οργάνωση Νεολαίας) ιδρύεται τον Οκτώβρη του 1936 και θα διαλυθεί με την κατάρρευση του μετώπου από τη γερμανική εισβολή τον Απρίλιο του 1941, τρεις μήνες μετά το θάνατο του Μεταξά.

Σκοπός της *"η επωφελής διάθεσιν του ελευθέρου από της εργασίας χρόνου των νέων, προς προαγωγήν της σωματικής και ψυχικής καταστάσεως αυτών, η ανάπτυξις του εθνικού φρονήματος και της πίστεως προς την θρησκείαν, η δημιουργία πνεύματος συνεργασίας και κοινωνικής αλληλεγγύης"*.

Ο χαιρετισμός *«Ένας Βασιλεύς! Ένας Κυβερνήτης. Ένας Λαός. Και Ένας Σκοπός!»*, παραπέμπει στο *«Ein Volk, ein Reich, ein Führer»* του Αδόλφου Χίτλερ.

Στην αρχή, η ένταξη των νέων είναι προαιρετική. Μετά τον δεύτερο χρόνο επιβάλλεται. Τα παιδιά, αγόρια και κορίτσια, στρατολογούνται στα σχολεία από 8 χρόνων, ενώ αναγκάστηκαν να συμμετάσχουν σε αυτήν ακόμα και οι πρόσκοποι. Το φασιστικό μοντέλο που θαύμαζε ο δικτάτορας προέβλεπε στρατιωτική οργάνωση της νεολαίας και έδινε ιδιαίτερο βάρος στις «γυμναστικές επιδείξεις», στις «παρατάξεις», στις «παρελάσεις» και στις «λαμπαδηφορίες». Οι ΕΟΝίτες φορούν στολή σκούρου μπλε χρώματος, λευκή γραβάτα και δίκωχο. Υιοθετούν το φασιστικό/ναζιστικό χαιρετισμό. Το 1940, η ΕΟΝ μετράει περισσότερα από ένα εκατομμύριο μέλη

και όλα ορκίζονται στο όνομα του Μεταξά. Υπήρξαν περιπτώσεις, μέλη της ΕΟΝ να καταγγέλλουν ακόμα και τους γονείς τους για κομμουνιστική δράση.

Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, οι φοιτητές αναλαμβάνουν δράση. Μιλώντας σε φοιτητές στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης ο Μεταξάς δηλώνει: «Σας απαγορεύω να έχετε διαφορετικές ιδέες από αυτές του Κράτους. Σας ζητώ όχι μόνο να έχετε τις ίδιες ιδέες, αλλά να πιστεύετε σ' αυτές και να δουλεύετε γι' αυτές με ενθουσιασμό. Αν κάποιος από σας έχει διαφορετικές ιδέες, καλύτερα να μείνει αμόρφωτος».

Ο Μεταξάς και ως Υπουργός Παιδείας υποχρέωνε αυστηρά την εγγραφή όλων των μαθητών και φοιτητών στην ΕΟΝ. Στην περίοδο 1939-1940 στην οργάνωση συμμετείχαν πολλοί νέοι ηλικίας 8 έως 25 ετών (αναφέρονται 15.000 μέλη στις αρχές Ιανουαρίου 1938, 750.000 το 1939, 1.250.000 το 1940). Για να προσληφθεί οπουδήποτε ένας νέος έπρεπε να είναι μέλος της ΕΟΝ.

Το Παιδομάζωμα του Μουσολίνι

Σύμβολα, μελανοχίτωνες και ο ίδιος χαιρετισμός: μεταξικός φρακνικός, μουσολινικός, χιτλερικός. Και για τους νοσταλγούς του(ς) αξίζει να πούμε πως σήμερα ο χαιρετισμός αυτός έχει κηρυχθεί παράνομος σε Ολλανδία, Τσεχία, Αυστρία και φυσικά στην Γερμανία όπου τιμωρείται με τριετή ποινή φυλάκισης.

Το 1937 ο Μεταξάς ίδρυσε τον Οργανισμό Εκδόσεως Σχολικών Βιβλίων (ΟΕΣΒ). Μέσα από αυτόν τον οργανισμό θα αποφασίζονταν ποια θα ήταν τα σχολικά βιβλία που θα εκδίδονταν ώστε να δοθούν στους νέους με σκοπό τη διάπλασή τους σύμφωνα με την επιθυμία του καθεστώτος. Τα εξώφυλλα των βιβλίων εικόνιζαν ένστολα μέλη της ΕΟΝ ενώ στο εσωτερικό τους υπήρχαν πολλές αναφορές για την οργάνωση, με σύμβολα αλλά και ύμνους υπέρ του καθεστώτος. Επρόκειτο για ένα οργανωμένο παιδομάζωμα.

Το Παιδομάζωμα του Χίτλερ

Ο Βασιλιάς Γεώργιος θεωρούσε την ΕΟΝ όργανο του καθεστώτος και αρχικά είχε φέρει αρκετά προσκόμματα, πλην όμως στις 9 Δεκεμβρίου 1938 ο Μεταξάς και τα ανάκτορα συμβιβάζονται και ο διάδοχος Παύλος γίνεται Γενικός Αρχηγός της ΕΟΝ και οι πριγκίπισσες Φρειδερίκη και Ειρήνη (κόρη του Βασιλιά Κωνσταντίνου Α΄) αναλαμβάνουν την «επίτιμον ανωτάτην διοίκεισιν και την γενικήν επιθεώρησιν» των γυναικείων σχηματισμών της νεολαίας του Μεταξά.

Το κάψιμο των βιβλίων

Η δικτατορία του Μεταξά με τον «Τρίτον Ελληνικόν Πολιτισμόν» της, έτρεμε τη γνώση. Η τέχνη και τα γράμματα αποτέλεσαν στόχο. Ο Κάρολος Κουν είπε σε μια συνέντευξή του: «*Με κάλεσαν στην Ασφάλεια για απολογία, επειδή παρουσίαζα.. κομμουνιστικά έργα. Τον "Πλούτο" του Αριστοφάνη και το "Κατά φαντασίαν ασθενή" του Μολιέρου*». Θέατρα έκλεισαν, περιοδικά και εφημερίδες λογοκρίθηκαν και σταμάτησαν να εκδίδονται, ενώ όσοι τα υπηρετούσαν είχαν συχνά την ίδια μοίρα με τους αγωνιστές του εργατικού και συνδικαλιστικού κινήματος: την εξορία, τα βασανιστήρια και τις δολοφονίες.

Με διαταγή του Μανιαδάκη απαγορεύτηκαν άμεσα 445 βιβλία. Μία από τις πρώτες πράξεις της 4ης Αυγούστου ήταν το κάψιμο των προοδευτικών βιβλίων που κατασχέθηκαν από τα βιβλιοπωλεία, δημόσιες βιβλιοθήκες, ακόμη και από σπίτια συλληφθέντων. Μάλιστα κατά το πρότυπο των ναζιστών δασκάλων τους, καλούσαν τον Λαό να παρακολουθήσει όλες αυτές τις μεσαιωνικές βαρβαρότητες, στο όνομα της «εθνικοφροσύνης». Το κάψιμο βιβλίων αποτελεί, συμβολικά, την πλέον αποτρόπαιη απόπειρα χειραγώγησης ενός λαού.

Η αρχή γίνεται στις 8 Αυγούστου του 1936, μόλις τέσσερις ημέρες από την κατάλυση της Δημοκρατίας. Το καθεστώς δείχνει τα δόντια του, με ομάδα «εθνικοφρόνων φοιτητών», οι οποίοι προχωρούν σε μία γενική πρόβα καύσης «μιαρών βιβλίων» στα προπύλαια του Πανεπιστημίου Αθηνών "διά παραδειγματισμόν". «*Μέλη των φασιστικών οργανώσεων και διάφοροι τραμπούκοι ή πληρωμένοι αλήτες, με άγριους αλαλαγμούς χαράς, άναψαν σε δημόσιους χώρους μεγάλες φωτιές και έκαψαν εκατοντάδες τόμους βιβλίων Ελλήνων και ξένων συγγραφέων*», περιγράφει στο βιβλίο του «4η ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ» ο Σπύρος Λιναρδάτος

Τολστόι, Γκαίτε, Δαρβίνου, Μπέρναρντ Σο, Ανατόλ Φρανς, Φρόιντ, Χάινε, Μολιέρου, Παπαδιαμάντη, Καζαντζάκη, Καρκαβίτσα, ακόμα και «Τα ψηλά βουνά» του Παπαντωνίου και «Η ζωή εν τάφω» του Μυριβήλη, έργα του Πλάτωνα και του Ξενοφώντα, η «Αντιγόνη» του Σοφοκλή, ο «Περικλέους Επιτάφιος» του Θουκυδίδη.

Ο Τρίτος Ελληνικός Πολιτισμός αντέγραψε το Τρίτο Ράιχ: Στις αρχές Μάη του 1933, λίγο μετά την ανάδειξη των ναζί στην εξουσία, κάηκαν χιλιάδες βιβλία, ενώ οι συγγραφείς τους υπέστησαν διώξεις, εγκλεισμό σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, ακόμα και εκτελέσεις.

10 Μαΐου 1933, Μπέμπελπлатς μπροστά στο κτίριο του Πανεπιστημίου Humboldt Βερολίνου: φοιτητές καίνε πάνω από 25.000 τόμους «αντιγερμανικών βιβλίων

Ένα λιτό μνημείο στη Μπέμπελπлатς, θυμίζει, με τα άδεια ράφια βιβλιοθηκών, την αποτρόπαιη απόπειρα χειραγώγησης ενός λαού. Θα δούμε άραγε ποτέ κάτι παρόμοιο στην Ελλάδα;

**Όταν διαταγή έβγαλε το καθεστώς
να καούν σε δημόσιες πλατείες
τα βιβλία που περικλείουν ιδέες ανατρεπτικές,
κι από παντού κεντρίζανε τα βόδια
να σέρνουν κάρα ολόκληρα με βιβλία για την πυρά,
ένας εξορισμένος ποιητής, ένας απ' τους καλύτερους,
διαβάζοντας των βιβλίων τον κατάλογο,
με φρίκη του είδε πως τα δικά του τα είχανε ξεχάσει.
Χύμηξε στο γραφείο του με τις φτερούγες της οργής,
κι έγραψε στους τυράννους ένα γράμμα:
«Κάψτε με!» έγραφε με πένα ακράτητη, «κάψτε με!
Μ' αφήσατε έξω! Δε μπορείτε να μου το κάνετε αυτό, εμένα!
Την αλήθεια δεν έγραφα πάντα στα βιβλία μου;
Και τώρα μου φερνόσαστε σαν να 'μαι ψεύτης!**
Σας διατάζω: Κάψτε με!

Μπέρτολτ Μπρεχτ (1938)

Και άλλες ομοιότητες – και η λατρεία του ναζισμού

Στις 20 Σεπτέμβρη του 1936, η δικτατορία προσκαλεί τον Γκαίμπελς, τον διαβόητο υπουργό Προπαγάνδας των Ναζί. Είναι η αρχή μίας διαρκούς διπλωματικής προσέγγισης του Μεταξά προς τη Γερμανία. Άλλωστε το καθεστώς είναι ανοικτά δηλωμένος λάτρης του ναζισμού. Όχι μόνο υπουργοί αλλά και αστυνομικές διευθύνσεις και άλλες υπηρεσίες κοσμούν τα γραφεία τους με κάδρα του Χίτλερ.

Στην Αθήνα: Ο Μεταξάς μαζί με τον Γκαίμπελς, Υπουργό Προπαγάνδας του Χίτλερ

Γιορτές και πανηγύρεις στις επετείους

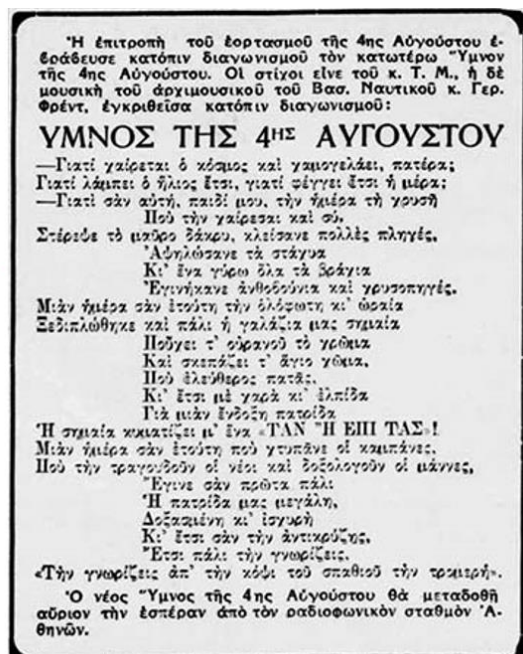
ΟΛΟΚΛΗΡΟΣ Η ΕΛΛΑΣ ΕΠΑΝΗΓΥΡΙΣΕ ΧΘΕΣ ΜΕ ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟΝ ΤΗΝ ΕΠΕΤΕΙΟΝ ΤΗΣ 4^{ΗΣ} ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ
ΠΑΝΤΟΥ Ο ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΕΛΑΒΕ ΤΗΝ ΜΟΡΦΗΝ ΠΑΝΔΗΜΟΥ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑΙ ΕΙΣ ΤΑΣ 3^{ΗΝ}, 4^{ΗΝ}, 7^{ΗΝ} ΚΑΙ 8^{ΗΝ} ΣΕΛΙΔΑΣ

"Παρ' όλη τη διασπάθιση του δημόσιου χρήματος για την πραγματοποίηση του «εθνικού» πανηγυριού, παρ' όλους τους στολισμούς των δρόμων και των κτιρίων, παρ' όλα τα τεράστια πανό με τετραγυγιστιανά συνθήματα σε τοίχους και σε μάντρες, παρ' όλα τα εμβλήματα, τα λάβαρα, τα διπλά τσεκούρια, τις παρελάσεις, τις αντιπροσωπείες απ' όλα τα μέρη της Ελλάδας, τους εθνικούς χορούς, τις εθνικές φορεσιές, τους μαυροντυμένους φαλαγγίτες, τις μαυροντυμένες φαλαγγίτισσες, τις ουρανομήκεις ζητωκραυγές, τα πυροτεχνήματα, τις λαμπαδηφορίες, τα παλαμάκια, το τιγκαρισμένο Στάδιο, το φανατισμένο πόπολο, τον φασιστικό χαιρετισμό και τον «εθνικό» κυβερνήτη φουσκωτό καμαρωτό, κάτι θα έλειπε από τον εορτασμό της 4ης Αυγούστου του 1938. Τι; Ένας ύμνος. Το κενό καλύφθηκε. Και ιδού!«

(<https://tetysolou.wordpress.com/2020/08/04/>)

Τα φασιστικά πανηγύρια, οι θρασυότητες και οι πονηριές επαναλήφθηκαν, μετά τον Πόλεμο, το 1945, στον επίσημο εορτασμό της επετείου της 28ης Οκτωβρίου - παρελάσεις, λάβαρα, ξανά ο θούριος της 4ης Αυγούστου, εγκώμια για τον Γλίξμπουργκ και για τον Μεταξά που "βροντοφώναξε" ΟΧΙ.

Από την ουδετερότητα στο (περίπου) ΟΧΙ

Με την έκρηξη του Β' Παγκόσμιου Πολέμου (1 Σεπτεμβρίου 1939), το καθεστώς επέλεξε μια ουδέτερη στάση. Όμως, μετά τον τορπιλισμό της Έλλης τον Αύγουστο του 1940, ο Μεταξάς αντιλήφθηκε ότι ο χρόνος της ελληνικής ουδετερότητας στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο έφτανε στο τέλος του και πως σύντομα η χώρα θα έπρεπε να επιλέξει στρατόπεδο. Όλα όμως συνηγορούσαν στο ότι θα στεκόταν στο πλευρό του Χίτλερ και του Μουσολίνι. Μάλιστα, ο αρχιστράτηγος Αλ. Παπάγος, λίγες μέρες πριν την ιταλική εισβολή, έλεγε πως αν μας επιτεθούν «θα ρίξω μερικές τουφεκιές διά την τιμήν των όπλων». Όμως, ο Μεταξάς απέρριψε τα ξημερώματα της 28ης Οκτωβρίου του 1940 το τηλεσίγραφο των Ιταλών να επιτρέψει την είσοδο των ιταλικών δυνάμεων στην Ελλάδα.

Για εκείνο το ξημέρωμα της 28ης Οκτωβρίου που τον ξύπνησε ο Ιταλός πρεσβευτής Γκράτσι για να του επιδώσει το τηλεσίγραφο, ο Γιάννης Κορδάτος γράφει στο Ριζοσπάστη, στις 25 Οκτωβρίου 1945:

Ο Μεταξάς στην αρχή δεν κατάλαβε περί τίνος επρόκειτο κι άρχισε τις φιλοφρονήσεις. Άμα δε διάβασε το τηλεσίγραφο, ούτε αγρίεψε, ούτε κράτησε την ψυχραιμία του, ούτε βρήκε δύο λέξεις, από κείνες που μένουν ιστορικές, να πει για λογαριασμό της Ελλάδας, παρά δάκρυσε. Κι ήταν τα δάκρυά του αυτά δάκρυα συγκίνησης φυσικά, αλλά συγκίνησης γιατί δεχόταν το ράπισμα από το φασισμό που τόσο πολύ τον εξυπηρέτησε... Από τη στιχομυθία με τον Γκράτσι, διαφαίνεται ότι ο Μεταξάς, αν το ιταλικό τηλεσίγραφο ήταν κάπως ελαστικό θ' άρχιζε διαπραγματεύσεις, δηλαδή θα υποχωρούσε, αφού φυσικά πρώτα έκανε τις ανάλογες μεταβολές στο ναυτικό και στο στρατό, γιατί ύστερα από τον τορπιλισμό της «Έλλης» ο ελληνικός στρατός και λαός είχαν εξαγριωθεί και ο Μεταξάς βρισκόταν σε πολύ δύσκολη θέση. Τον δέχτηκε λοιπόν τον πόλεμο σαν αναγκαίο κακό, περιμένοντας την ηθική υποστήριξη του Χίτλερ! ". Όντως, η απάντησή του ήταν: «Alors, c'est la guerre» - "λοιπόν έχουμε πόλεμο". Το ΟΧΙ δεν λέχθηκε. Το ΟΧΙ ήταν μια "εξυπηρετική" δημοσιογραφική έμπνευση!

Αντίφαση; Μέγιστη πατριωτική στάση, όπως επιμένουν μέχρι σήμερα οι θιασώτες και νοσταλγοί του;

Ο Μεταξάς σε ανύποπτο χρόνο είχε εκφράσει την πεποίθηση ότι οι Σύμμαχοι θα ήταν εκείνοι που θα έβγαιναν νικητές. Επιπλέον έχοντας βολιδοσκοπήσει τις προθέσεις του Χίτλερ γνώριζε ότι ο Φύρερ προόριζε την Ήπειρο για τους Ιταλούς φίλους του και την Ανατολική Μακεδονία και την Θράκη για τους Βούλγαρους.

Επιπλέον, η Ελλάδα οικονομικά ήταν προσδεσμένη στο άρμα της Μεγάλης Βρετανίας. Οι Βρετανοί είχαν τον έλεγχο του ελληνικού χρέους, ενώ αντίστοιχη ήταν η κατάσταση σε ό,τι αφορά το εμπόριο και τις εισαγωγές. Τα γερμανικά και ιταλικά κεφάλαια αποτελούσαν μόλις το 1,7% και 1,6% αντίστοιχα, την ίδια ώρα που το ποσοστό των Άγγλων άγγιζε το 70%.

Επιπλέον, έλαβε υπόψη πως ήταν διορισμένος, απ' τον Βασιλιά –που υποστήριζε τα συμφέροντα των Αγγλογάλλων- και βέβαια αντιλαμβανόταν πως δεν είχε καταφέρει να εκφασίσει τον ελληνικό λαό, πως δεν είχε καταπνίξει την αντίστασή του. Όλα τα παραπάνω υπολογίστηκαν από τον Μεταξά την κρίσιμη ώρα και τον οδήγησαν σε μια απόφαση που, για διαφορετικούς λόγους, εξέφραζε τον ελληνικό λαό.

Το πραγματικό ΟΧΙ

Στις 31 Οκτώβρη από τα κρατητήρια της Γενικής Ασφάλειας της Αθήνας, ο ΓΓ της ΚΕ του ΚΚΕ Νίκος Ζαχαριάδης καλούσε τον ελληνικό λαό με ανοιχτό γράμμα του να πολεμήσει ενάντια στο φασισμό. Πάνω από 2000 κομμουνιστές και δημοκράτες σάπιζαν σε φυλακές και τόπους εξορίας. Την ίδια στιγμή περίπου 600 κρατούμενοι στην Ακροναυπλία υπέβαλαν υπόμνημα στην κυβέρνηση που καταδίκασε την ιταλική φασιστική επίθεση, καλούσαν σε αντίσταση και ζητούσαν να πολεμήσουν. Το ίδιο αίτημα εξέφρασαν και οι κομμουνιστές κρατούμενοι σε Φολέγανδρο, Ανάφη, Κίμωλο, Γαύδο, Πύλο, Αίγινα κ.α. Η κυβέρνηση όμως, διά στόματος Μανιαδάκη, απέρριψε το αίτημα, ζητώντας να αποκηρύξουν πρώτα τις αντιφασιστικές και κομμουνιστικές τους ιδέες. Χαρακτηριστική η φράση του Μεταξά που είπε: «*Εμείς θέλουμε να πολεμήσουμε την Ιταλία, οι κομμουνιστές θέλουν να πολεμήσουν το φασισμό*». Το μεταξικό καθεστώς τους παράδωσε στους Γερμανούς κατακτητές. Οι περισσότεροι από τους 200 που εκτελέστηκαν την 1η του Μάη του 44 στην Καισαριανή υπήρξαν κρατούμενοι στην Ακροναυπλία.

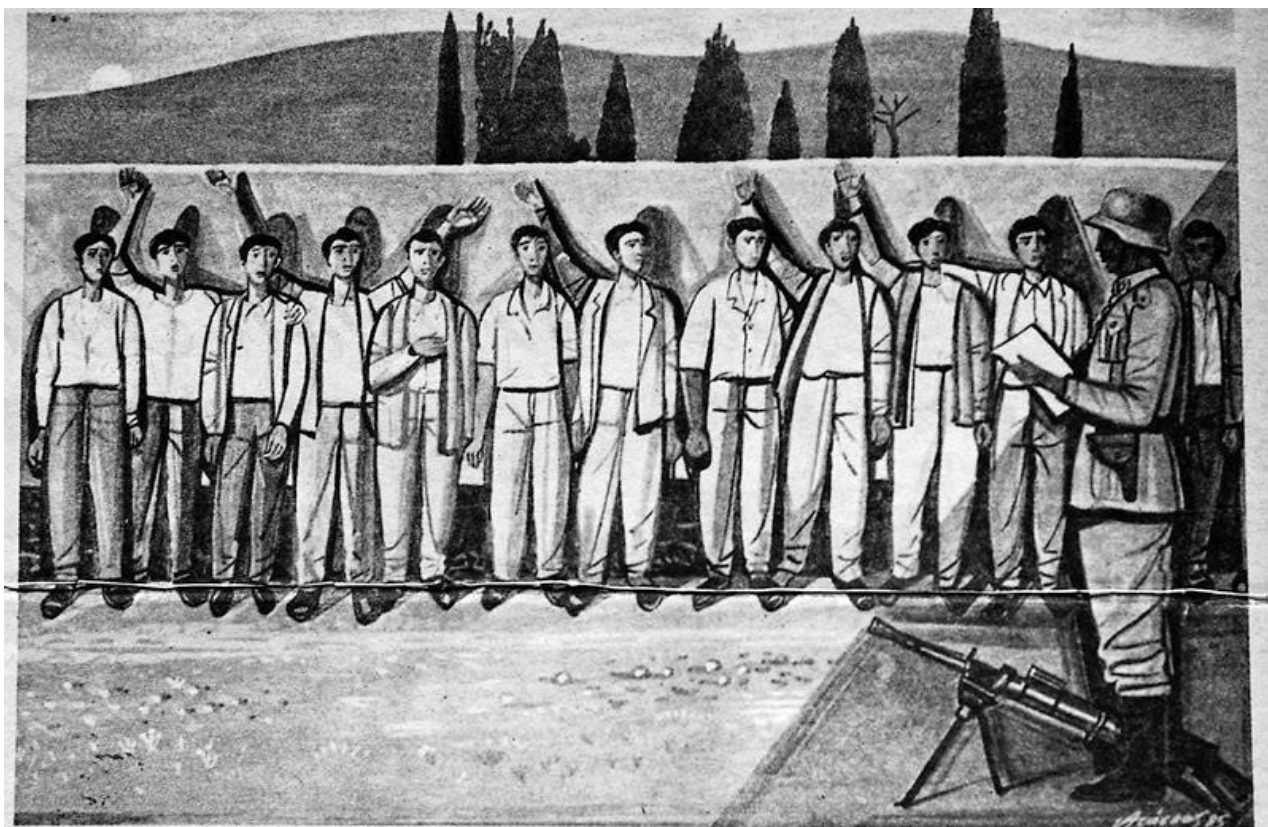
Ενώ από το καθεστώς Μεταξά στρατεύονταν μεγαλύτερες κλάσεις, τα στελέχη της ΕΟΝ, της φασιστικής νεολαίας του Μεταξά και όλη η «χρυσή νεολαία» της αστικής τάξης, παρέμεναν αποσπασμένοι στην Αθήνα μακριά από τις κακουχίες του μετώπου.

ΚΑΤΟΧΗ

Με την εισβολή της Γερμανίας στις 6 Απρίλη 1941, και ενώ οι στρατιώτες πολεμούσαν ακόμα, η στρατιωτική ηγεσία με επικεφαλής τον στρατηγό Τσολάκογλου υπογράφει την άνευ όρων παράδοση. Ο βασιλιάς μαζί με τμήμα του πολιτικού προσωπικού αναχωρούν για την Αίγυπτο υπό την προστασία των Άγγλων. Το τμήμα της αστικής τάξης που είχε οικονομικοπολιτικές σχέσεις με τους Αγγλογάλλους επίσης φρόντισε να φύγει από την Ελλάδα για τη Μέση Ανατολή, το δε τμήμα της που είχε ανάλογες σχέσεις με τους Γερμανούς να μείνει στην Ελλάδα και να εγκαθιδρύσει το κατοχικό καθεστώς με διάφορα πολιτικά σχήματα και πρόσωπα και έναν κρατικό μηχανισμό.

Ήταν τότε που οι «εθνικόφρονες» αποκαλύφθηκαν σε όλο τους το "μεγαλείο": γερμανοτσολιάδες, δωσίλογοι, χαφιέδες, εκτελεστές, Χίτες, ταγματασφαλίτες που συνεργάζονταν με τους εισβολείς, αλλά και μαυραγορίτες. Ήταν τότε που ξεσπά πραγματικός αντιφασιστικός αγώνας, από την εργατική και αγροτική μάζα που ήταν εξοργισμένη με την προδοσία του αστικού κόσμου. Ήταν

τότε που με πρωτοβουλία του ΚΚΕ γινόταν το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, που αγκαλιάστηκε από πλατιά στρώματα του λαού, και αντιστάθηκε στους κατακτητές και στους Έλληνες συνεργάτες τους.

Αυτό είναι το πραγματικό, το μεγάλο ΟΧΙ, το ΟΧΙ της Εθνικής Αντίστασης. Αυτή είναι η πραγματική, η σημαντική ιστορία, αυτή που η κυρίαρχη αφήγηση προσπαθεί συστηματικά να υποβαθμίσει, δίνοντας όλη την έμφαση στο "μεταξικό" ΟΧΙ και στον «πανεθνικό», όπως τον αποκαλούν, αγώνα αλλά μόνο ενάντια στον ιταλικό φασισμό στα βουνά της Αλβανίας.

Απελευθέρωση

12 Οκτωβρίου 1944 η Αθήνα απελευθερώνεται από τους Γερμανούς. Ο λαός γιόρταζε όχι μόνο την Απελευθέρωση, αλλά και την προσδοκία ότι αυτή σηματοδοτούσε την απαρχή για μια νέα Ελλάδα, με πλήρεις ελευθερίες και κοινωνική δικαιοσύνη.

Κυρίαρχο αίτημα υπήρξε η παραδειγματική τιμωρία των εγχώριων συνεργατών των ναζί, ένα αίτημα που έμελλε να μείνει ανικανοποίητο.

*Ήταν όμορφες εκείνες
οι μέρες.
Δεν προφτάσαμε να τις
χαρούμε.
Βούιζε η πολιτεία.
Βούιζε ο κόσμος.
Βούιζε κι η καρδιά του
ανθρώπου
σαν ένα ζήτω ανάμεσα
σε χιλιάδες
κόκκινες σημαίες.*

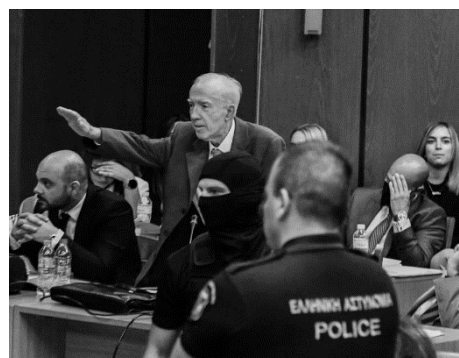
*Από τις
«Γειτονιές του κόσμου»
του Γιάννη Ρίτσου*

Ακολούθησε ο εμφύλιος, με τις εκατόμβες θυμάτων. Το μεταπολεμικό, εμφυλιακό καθεστώς αγκάλιασε τους προδότες, τους εξόπλισε, τους επιβράβευσε με κρατικά αξιώματα και άλλα προνόμια, και τους έστρεψε εναντίον εκείνων που πολέμησαν τον κατακτητή.

Αυτή ήταν η παρακαταθήκη της μεταξικής δικτατορίας, η διάκριση των πολιτών σε εθνικόφρονες και μη, με σοβαρές επιπτώσεις στο ήθος της κοινωνίας. Χρειάστηκε να περάσουν 30 χρόνια για να υπάρξει δημοκρατία, αφού, εν τω μεταξύ, ο λαός υπέστη και την εφταετία της Χούντας, την οποία και πάλι ακολούθησε ατιμωρησία, για να φτάσουμε τα τελευταία χρόνια στη Χρυσή Αυγή, σε φασίστες και νεοφασίστες και στον εναγκαλισμό τους από την κυβερνώσα δεξιά.

Πριν από μερικά χρόνια, μόνο δεδηλωμένοι ακροδεξιοί θα ισχυρίζονταν ότι το καθεστώς της 4ης Αυγούστου ήταν κάτι πολύ ηπιότερο της φασιστικής δικτατορίας.

Όμως πολλές προσπάθειες, όχι τυχαίες αλλά στοχευμένες και μεθοδευμένες, θέλουν να ξαναγράψουν την Ιστορία όπως τους βολεύει στη σημερινή πολιτική πραγματικότητα. Η προπαγάνδα των σύγχρονων απολογητών και νοσταλγών του καθεστώτος Μεταξά, μιλά για "κοινωνικό καθεστώς", για "αναίμακτη δικτατορία", ενώ ακόμα και τα κατοχικά Τάγματα Ασφαλείας εξωραϊζονται. Προκειμένου να ξεπλυθεί η ακροδεξιά πρέπει να σβήσει η Ιστορική μνήμη και να θολώσει η κρίση για τα εγκλήματα του φασισμού.

Τους απαντούμε με μια φωτογραφία Ιταλών αντιφασιστών (που επί τούτου την επέλεξα και ως αντίδοτο στη Μελόνη) και με στίχους από το Προφητικό του Ελύτη:

- Βλέπω τους Στρατοδίκες να καίνε σαν κεριά, στο μεγάλο τραπέζι της Αναστάσεως.
- Βλέπω τους Χωροφυλάκους να προσφέρουν το αίμα τους, θυσία στην καθαρότητα των ουρανών.

(από το Προφητικό, Άξιον Εστί, Οδυσσέα Ελύτη)

Σημείωση: Η παρουσίαση αυτή στηρίχθηκε σε δεκάδες αναφορές -μια συλλογή δεκαετιών- για τις περισσότερες των οποίων δεν είχα προνοήσει να κρατήσω την προέλευση για να μπορώ να την αναφέρω, ως θα όφειλα. Νιώθω βαθιά ευγνωμοσύνη σε όλους όσους κατέγραψαν την πραγματική ιστορία, και ένα ιδιαίτερο σεβασμό σε εκείνους που τόλμησαν να το κάνουν ακόμα και σε χαλεπούς καιρούς.